

Citační etika

- autorova povinnost správně citovat, tj. nevydávat cizí myšlenky za své vlastní
- tři základní **důvody, proč citovat**:
 1. ověření uvedených tezí – umožňuje nalézt teze, z nichž výzkum vychází a práce, na nichž jsme stavěli. Umožňuje zjistit, kam až dosahuje současné poznání a tak zabránit zbytečné práci na již objeveném
 2. získávání širšího kontextu dané problematiky – uvádí čtenáře do souvislostí, význam a účel práce
 3. ochrana intelektuálního vlastnictví a autorských práv
- **používat citované výňatky** z děl jiných autorů **lze** pokud:
 - a) výňatky jsou použity v odůvodněné míře rozsahu
 - b) zařazujeme samostatné dílo do vědeckého, kritického, odborného díla či díla určeného k vyučovacím účelům kvůli objasnění obsahu
 - c) užíváme díla k přednášce k vědeckým či vyučovacím účelům

Citační etika

- **citační etika vyžaduje** aby autor:
 - zveřejnil veškeré informační prameny, které použil pro svoji práci
 - zřetelně označil převzaté části
 - odkázal na původní dílo v textu identifikačními údaji
 - v soupisu informačních pramenů uvedl celý pramen ve shodě s autorským zákonem (č. 121/2000)
- **prohřešky proti citační etice:**
 1. citování díla, které autor nepoužil – zaštitování se kapacitou i bez souvislosti našeho tématu s její prací
 2. necitování díla, které autor použil
 3. autocitace – citování vlastních děl, která nemají souvislost s dílem novým
 4. nepřesné citování, znemožňující identifikaci díla
 5. různé – obsahově nesprávné citace, vytržení z kontextu, použití původního textu pro jiné účely, než byl tento myšlen

Citační etika

- přemíra citací snižuje původnost díla
- spojitost citační etiky s ochranou autorských práv (ochrana vlastnictví děl vyjadřujících unikátní myšlenky autorů)
- výjimka: omezené užívání a reprodukování děl bez svolení držitelů autorského práva k účelům vzdělávání, tedy k neziskovým činnostem
- ztížené prosazování autorského práva v prostředí internetu, umožňujícího snadnou a rychlou reprodukci dat
- problém s plagiátorstvím studentů → snaží si ulehčit intelektuální činnost
- plagiátorství je použití myšlenek, slov či názorů někoho dalšího bez přiznání jejich původu

Citační etika

- **Antiplagiátorská politika Kabinetu knihovnictví** (Studijní předpisy na stránkách VIK):
 - jakákoliv úloha, obsahující plagiátorské materiály bude hodnocena známkou F, vztahující se na celý kurz. Postihy mohou být i tvrdší v závislosti na vážnosti přestupku
- Dr. Russel Williams z Floridské Státní Univerzity nabízí tyto rady pro vyvarování se neúmyslnému plagiátorství:
 1. pokud přebíráte z jakéhokoli zdroje materiál, který není váš a vkládáte ho do své práce, musíte poskytnout buď přiměřenou poznámku pod čarou, koncovou poznámku, vsuvku nebo bibliografickou referenci na zdrojový materiál
 2. každý materiál citovaný doslovně z jiného zdroje musí být uzavřen v uvozovkách a jeho zdroj označen tak, jak je zmíněno v 1)
 3. materiál nepřevzatý z textu doslovně, ale pouze parafrázovaný musí být také označen způsobem určeným v 1).

Informační etika

- dle definice etika uplatňovaná v praktické činnosti vykonávané ve všech fázích životního cyklu informace profesemi, které mají s životním cyklem informace co do činění
- etika zformovaná uvnitř velmi široce vymezené skupiny profesionálů – inf. pracovníci, knihovníci, ale i žurnalisté, vydavatelé či informatici, učitelé či politici
- soustavně se inf. etikou zabývá také **Jan Činčera**
- u počátků informační etiky stojí zájem o etiku informační práce

Informační etika

- pojem informační etika poprvé použit v roce 1988 nezávisle na sobě dvěma autory:
 - **Rafael Capurro**: Informationnsethos und Informationsethik, zakladatel Mezinárodního centra pro inf. etiku
 - **Robert Hauptman**: Ethical Challenges in Librarianship. V roce 1992 zakládá Journal of Information Ethics
- inf. etika **poprvé přednášena** na University of Pittsburgh, od roku 1990 je na magisterském stupni pravidelně přednášen kurz o etice pro informační profesionály

Informační etika

- svoboda projevu
- právo na informace
- proto i v informačním prostředí vzniká řád správného jednání, řád správných činů, který je zkoumán informační etikou
- u nás se jako první zajímal o tuto oblast **Karel Janoš** – skripta Informační etika
- inf. etika je oblast moráky, uplatňovaná při vzniku, šíření, transformaci, ukládání, využívání a organizaci informací

Informační etika

- **Cappuro** chápe inf. etiku jako:
 - **popisnou teorii** mocenských struktur a jejich vlivu na přístup k informacím a tradicím
 - v současném světě i v minulých epochách a různých kulturách
- inf. etika má i **hodnotící rovinu**:
kritizuje morální přístupy a tradice v inf. sektoru na individuální i kolektivní úrovni

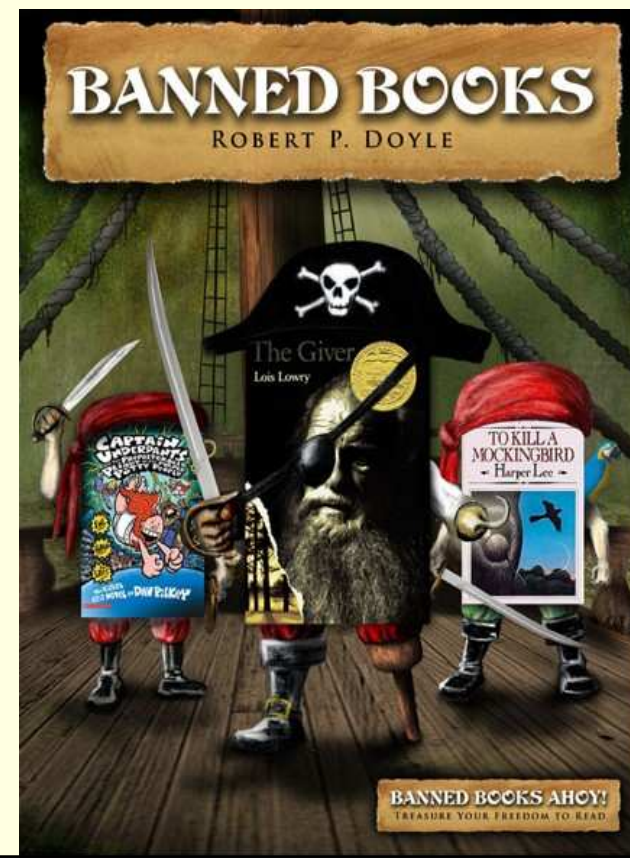
Informační etika

- Capurro hledá původ inf. etiky ve starověku – v západním světě **historicky tři základní problémy**:
 - antika – problém svobody projevu
 - novověk – problém svobody tisku
 - současnost – problém svobodného přístupu

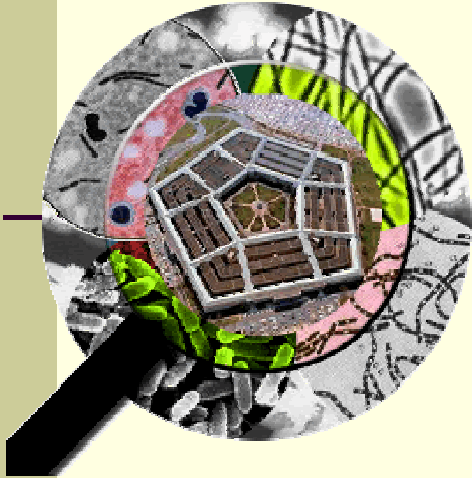

Informační etika

- **inf. etika se dle Capurra zabývá:**
 - vývojem morálních hodnot v informační oblasti
 - vývojem etických konfliktů v inf. oblasti
 - skrytými rozpory a záměry v inf. teorii a praxi
 - informačními mýty a dezinformacemi
 - vysvětluje vytváření nových mocenských struktur v inf. oblasti

Informační etika

oblasti jimiž se primárně zabývá:

- právo na informace, obchodování s informacemi
- ochrana soukromí, obchodního tajemství, autorských práv
- svoboda projevu a její zneužívání
- šíření dezinformací, lživých informací, pomluv
- omezování lidské svobody informačními systémy

Informační etika

- použití a zneužití informací
- použití a zneužití informačních a komunikačních technologií
- profesní etika informačních oborů (knihovnictví, informační věda a systémy, biomedicínská/genetická informace, všechny druhy otázek o morálních hodnotách a veřejné politice

Informační etika

- **Cíle inf. etiky:**

- poukázat na potřebu etiky pro osoby pracující ve sféře informací
- tematizovat jednotlivé problémy a zapojit inf. pracovníky do dialogu → přijímání etiky
- zvýšit úroveň a profesionalitu inf. práce jako služby společnosti
- zvýšit prestiž inf. pracovníků a knihovníků
- přispět k tomu, aby inf. byly faktorem příznivě působícím na morální rozvoj společnosti
- zvýšit pocit odpovědnosti inf. pracovníků za porušování IT

Počítačová etika

- počítačová revoluce → vznik počítačové etiky - computer ethics – nesprávně zaměňována s inf. etikou
- prudký rozvoj ICT → požadavek na vytvoření specializované etické disciplíny řešící nové morální problémy
- **některé z těchto problémů:**
- modifikacemi starých problémů (krádež počítače jako krádež jakéhokoliv jiného materiálního předmětu)
- jiné po transformaci comp. technologiemi získaly nový význam (krádež softwaru – nová forma)
- některé před námi vyvstaly prvně (počítačová kriminalita)

Počítačová etika

- CE – průvodce a rádce při rozhodování, jak správně užívat nových technologií, poskytuje zázemí pro řešení morálních dilemat souvisejících s informatizací
- CE chápána jako analýza přirozenosti a společenských dopadů počítačové technologie a analýza postupů pro její etické užívání

Počítačová etika

- CE spadá společně s několika dalšími specializovanými etikami - např. etikou knihovnickou, etikou informačních systémů či etikou počítačových sítí (kybernetikou) pod IE
- kybernetika a CE souvisí s **netiquettou** – tzv. síťovou etikou – správný způsob jednání uživatelů internetu, respektování soukromí, ohleduplnost, slušnost. Zásady při psaní e-mailů

Managerská etika pro inf. profesionály

- firma, která zaměstnává inf. profesionály, o ně může velice snadno přijít. Na rozhodnutí opustit firmu či jí zůstat věrný může mít silný vliv právě etika
- etické klima v organizaci sestává ze společného vnímání etických standardů uplatňovaných ve firmě, jako např. běžně přijímané praktiky při společenském chování či profesionální kodexy vedení
- jedinec reguluje své chování neustálým hodnocením svých vlastních standardů oproti poměrům v prostředí
- pokud inf. profesionál věří, že etické klima odpovídá jeho vlastnímu etickému postoji, projevuje se to větším uspokojením ze zaměstnání
- spokojenost se zaměstnáním vede přímo ke vyššímu stupni věrnosti organizaci

Managerská etika pro inf. profesionály

- **inf. profesionál, který působí ve vedoucím postavení** je často postaven před dilemata spojená s informační oblastí. Tradiční filosofické přístupy etiky vykazují zásadní slabost uvnitř hranic dané organizace. Navíc jejich jazyk není lehce přístupný nefilozofovi
- z těchto důvodů byly vyvinuty v rámci business etiky normativní teorie
 - uplatnitelné pouze na obchodní vztahy
 - definují povinnosti, které by měl manažer splňovat
- tři základní teorie:
 1. teorie akcionářů
 2. teorie podílníků
 3. teorie sociálního kontraktu

Managerská etika pro inf. profesionály

- **teorie akcionářů:**
- akcionáři propůjčují managerům kapitál a ti jednají jako jejich agenti
- Povinnosti:
 - utrácet peníze společnosti způsobem autorizovaným akcionáři
 - maximalizovat návratnost investic
 - řídit se zákony a předpisy
 - vyhnout se defraudaci a zpronevěře
- výzvy:
 - předpovídání výsledků alternativ z dlouhodobého hlediska

Managerská etika pro inf. profesionály

- **teorie podílníků:**
- manažeři mají závazky nejenom vůči akcionářům, ale i podílníkům
- podílníci jsou ty skupiny, které jsou nezbytné k přežití a úspěchu organizace (zákazníci, zaměstnanci, dodavatelé atd.) Podílníci mají hmotný zájem na prosperitě firmy
- povinnosti managerů:
 - musejí jednat v zájmu všech podílníků
 - určit, kdo jsou důležití podílníci
 - určit jejich práva, odmítnout možnosti, které je porušují
 - ze zbývajících možností přijmout tu nejlépe vyvažující zájmy podílníků

Managerská etika pro inf. profesionály

- **teorie sociálního kontraktu:**
- členové společnosti umožňují organizaci, aby vznikla. Na oplátku požadují, aby prospěšnost společnosti plynoucí z aktivit organizace převažovala nad škodami
- organizace musí přispívat k růstu blahobytu ve společnosti uspokojením zákaznických a zaměstnaneckých zájmů
- povinnosti managerů:
 - vyhnout se defraudaci a zpronevěře, dehumanizaci zaměstnanců a jejich diskriminaci
 - vyhnout se možnostem snižujícím blahobyt členů spol.
 - ze zbývajících možností vybrat tu, která maximalizuje pravděpodobnost finančního úspěchu

Managerská etika pro inf. profesionály

- **aplikace:** řetězec Blockbuster Entertainment se rozhodl prodávat firmám zabývajícím se cílenou marketingovou kampaní informace o ze své databáze o typech filmů, které si jejich konkrétní zákazníci půjčují.
- není porušen zákon – neprodávají informace o konkrétních filmech, kt. si zákazník půjčil.
- je to etické?

Managerská etika pro inf. profesionály

1. ano – obchod je legální, nevyužívá podvodných praktik, zvyšuje profit firmy
2. ano/ne – odpověď závisí na konkrétních faktech, tj. zda jsou vyváženy zájmy podílníků. Empirické ohodnocení prospěchu pro jednotlivé podílníky: akcionář x zákazník
3. ne – obchod nezvyšuje sociální blahobyt zaměstnanců a zákazníků